

1 **לְאִתְּנוּי קָמוֹן פּוֹרְתָּ**, והשמיענו שמזמנים עליו ואין מודקדקין בו לידע
 2 מנין שנותיו אם כבר מלאו לו שלש עשרה שנים ויום אחד או לא,
 3 וכדברי רבי יוחנן.
 4 מסקנת הגמרא: **וְלֵית הַלְבָתָא כָּכָל הֵנִי שְׁמַעְתָּתָא** - אין הלכה ככל
 5 אלו השמועות שאמרו האמוראים לעיל (מ), **אֵלָּא כִּי הָא דְאָמַר רַב**
 6 **נַחֲמָן, קָמוֹן שְׁעֵדִין** לא מלאו לו שלש עשרה שנים ויום אחד, **הֵיזְדַּע**
 7 **לְמִי מְבָרְכִין** - שיוודע ענין הברכה שהוא הידור ורוממות הקב"ה,
 8 **מִזְמִנֵּן עָלָיו**.
 9 הגמרא מביאה מעשה המוכיח על חריפותם של אביי ורבא, מכך
 10 שכבר בקטנותם ידעו למי מברכין: **אֲבֵי וְרַבָּא** כשהיו בקטנותם הוּוּ
 11 **וְתַבִּי קָמִיה דְרַבָּה** - היו יושבים לפני רבה בסעודה. **אָמַר לְהוּ רַבָּה,**
 12 **לְמִי מְבָרְכִין. אָמַר לֵיה** - השיבו לו שניהם, **לְדַחְמָנָא** - מברכים
 13 לקב"ה. הוסיף רבה ושאלם **וְדַחְמָנָא הֵיכָא יְתִיב** - והיכן מקום
 14 שכניתו של הקב"ה. **רַבָּא אָחֳזִי** - הפנה מבטו **לְשָׁמַי מְלָלָא** - כלפי
 15 הגג, כלומר שכניתו בשמים שמעל גג הבית. **אֲבֵי נָפַק לְרַבָּא אָחֳזִי**
 16 **כְּלַפֵּי שְׁמַיָא** - יצא מהבית לחוץ והפנה מבטו כלפי השמים עצמם.
 17 **אָמַר לְהוּ רַבָּה, תִּירוּיָכוֹן רַבְּנֵן הוּוּתוּ** - שניכם כשתגדלו תהיו
 18 תלמידי חכמים מובהקים, **וְהֵיִינוּ דְאָמְרֵי אִנְשֵׁי** - ומעשה זה הוא
 19 כדוגמה למאמר השגור בפי הבריות, **פּוֹצִין פּוֹצִין מִקְּמִטְפִּיה דִּיעָע** -
 20 כל לדעת ודלעת כבר בקטנותה לפי השרף היוצא ממנה בשעת
 21 חניטה, ניתן להכיר את איכות הפרי אם יהיה טוב, וכמו כן בבני אדם
 22 ממעשיהם בקטנותם ניתן לדעת כיצד יתנהגו לכשיגדלו.
 23 הגמרא מביאה דין בענין צירוף עשרה לזימון: **אָמַר רַב יְהוּדָה בְּרִיה**
 24 **דְרַב שְׁמוּאֵל בַּר שִׁילֵת מְשַׁמִּיה דְרַב, תְּשַׁעָּה אֲנָשִׁים שְׂאֵבְלוּ פַת**
 25 **הַעֲשׂוּיָה מִמֵּינֵי הַדֶּגֶן, וְאִדָּם אַחַד אָכַל עִמָּהֶם וְרַק, הֵרִי חֵם מְצַמְרְפִין**
 26 **יַחַדְוֵי לְזִימּוֹן שֶׁל עֲשָׂרָה, וִיכּוּלִים לומר 'ברוך אלהינו'.**
 27 **אָמַר רַבִּי זִירָא, בְּעָאֵי מִינִיה** - שאלתי ממנו, **מַרְבּ יְהוּדָה, שְׂמַנְה**
 28 **אֲנָשִׁים שֶׁאֵבְלוּ דָגָן וְשָׁנִים אֵבְלוּ עִמָּהֶם יֶרֶק, מָהוּ** - מה דינם להצטרף
 29 לזימון של עשרה, **וְכֵן שְׂבַעָּה אֲנָשִׁים שֶׁאֵבְלוּ דָגָן וְשִׁלְשָׁה יֶרֶק, מָהוּ** -
 30 מה דינם. **וְאָמַר לִי רַב יְהוּדָה, לֹא שְׂנָא** - אין חילוק, כלומר, שאף
 31 באופן זה הם מצטרפים לזימון של עשרה.
 32 אבל דין נִשְׁשָׂה אֲנָשִׁים האוכלים דגן וארבעה ירק (ודאי) [ויי] **לֹא**
 33 **מִיבְעִיָא לִי** - חבל שלא שאלתי זאת ממנו, מאחר ומסופק אני האם
 34 אף באופן כזה מצטרפים הם לזימון עשרה או לא.
 35 **אָמַר לֵיה רַבִּי יְרֵמְיָה לְרַבִּי זִירָא, שְׁפִיר עֲבַדְתָּ דְלֹא אִיבְעִיָא לָךְ** -
 36 טוב עשית שלא שאלת זאת, שכן אין כאן מקום לספק, שהרי הִתְּם
 37 **מְעַמָּא מָאִי** - שם, לענין תשעה או שמונה או שבעה האוכלים דגן
 38 והשאר ירק, מה הוא הטעם שמצטרפים הם יחדיו לזימון עשרה,
 39 **מִשּׁוּם דְאִיכָא רִיבָא** - מאחר שיש רוב מתוך העשרה שאכלו דגן,
 40 **הֵכָא נְמִי אִיכָא רִיבָא** - אף כאן, לענין ששה שאכלו דגן וארבעה
 41 ירק, יש רוב מתוך העשרה שאכלו דגן, ולפיכך פשוט הדבר שהם
 42 מצטרפים יחדיו לזימון עשרה.
 43 מבארת הגמרא: **וְאִיהוּ סָבַר** - ואילו הוא, רבי זירא, שהצטער על כך
 44 שלא שאל דין זה מרב יהודה, סבר שאולי אין די בששה שאכלו דגן
 45 מתוך עשרה, שהרי יתכן לומר **דְרִיבָא דְמִינְבַר בְּעִינֵן** - שצריך שיהא
 46 רוב הניכר, דהיינו רוב של שני שלישי, וששה מתוך עשרה אינם רוב
 47 הניכר.
 48 הגמרא מביאה מעשה בענין צירוף לזימון ללא אכילת פת: **יְנָאִי**
 49 **מְלָאָא** - ינאי המלך, **וּמְלָכָתָא** - והמלכה, **בְּרִיכוּ רִיבָתָא בְּהַרְדֵי הַרְדֵי**
 50 **- אֵבְלוּ סְעוּדַת פַּת בִּיחָד, וְהוֹצְרוּ לְבָרַךְ בְּרַכַּת הַמּוּזוֹן. וּמְדַקְדָּקֵי לְהוּ**
 51 **לְרַבְּנֵן** - ומאחר וינאי המלך הרג את כל החכמים, **לֹא הָוּה לֵיה**

52 **אִנְיֵשׁ לְבָרוּכֵי לְהוּ** - לא היה לו אדם שיברך להם ויוציא אותם ידי
 53 חובתם. **אָמַר לָהּ לְדַבֵּיתָהוּ** - אמר ינאי לאשתו, **מָאֵן יְהִיב לִן נְבָרָא**
 54 **דְּמְבָרַךְ לִן** - מי יתן לנו אדם שיברך לנו. **אָמְרָה לֵיה אִשְׁתּוּ, אֲשַׁתְּבַע**
 55 **לִי דְאִי מִיִּיתֵינָא לָךְ נְבָרָא דְלֹא מְצַעֲרַת לֵיה** - השבע לי שאם אביא
 56 לך אחד מן החכמים לא תצער אותו. **אֲשַׁתְּבַע לָהּ** - נשבע לה על
 57 כך, **אִיִּיתֵינִיה לְשַׁמְעוֹן בֶּן שֹׁטָח אָחוּהּ** - הביאה לו את רבי שמעון
 58 בן שטח אחיה, שכן היא החביאתו בשעה שהרג ינאי את החכמים.
 59 **אוֹתְבִיהּ בֵּין דִּירֵיהּ לְדִירֵיהּ** - והשיב ינאי המלך את רבי שמעון בן
 60 שטח בינו לבין אשתו. **אָמַר לֵיה לְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן שֹׁטָח, הָוּוּת**
 61 **כְּמָה יִקְרָא עֲבָדֵינָא לָךְ** - ראה כמה כבוד עושה אני לך. **אָמַר לֵיה**
 62 **רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן שֹׁטָח, לֹאֵן אֲתָּה קָא מוֹקֵרַת לִי** - לא אתה הוא המכבד
 63 אותי, **אֵלָּא אוֹרֵייתָא הֵיא דְמוֹקֵרָא לִי** - אלא התורה שלמדתי היא
 64 זו שמכבדת אותי, **דְּכַתִּיב - שֶׁכָּךְ כָּתוּב בְּסֵפֶר מִשְׁלֵי (ח ט) 'סִלְפְּלַחַ**
 65 **וְתִרוּמָה, תִּכְבְּדוּ בִּי תַחֲבָנְהוּ'**, דהיינו, שהתורה מרוממת ומכבדת
 66 את האדם העוסק בה. **אָמַר לָהּ יְנָאִי הַמֶּלֶךְ לֵאשְׁתּוּ, קָא חוּוֹת דְלֹא**
 67 **מְקַבְּל מְרוּת** - רואה את שאין הוא מקבל עליו את מרותי-ואדנותי.
 68 **יְהִבּוּ לֵיה בְּסָא לְבָרוּכֵי** - נתנו לו לרבי שמעון בן שטח כוס של יין
 69 לברך עליו ברכת המזון, כדי להוציאם ידי חובתם. **אָמַר להם, הֵיכִי**
 70 **אֲבָרִיךְ** - כיצד יכול אני לברך עמכם, והרי לא אכלתי מאומה ולא
 71 נהניתי, ואילו בנוסח הברכה נאמר 'ברוך שאכלנו משלו', וכי אומר
 72 'בָּרוּךְ שֶׂאֵכַל יְנָאִי וְחִבְרִי מִשְׁלוֹ, שְׁתֵּינִיה לְהַהוּא בְּסָא' - ולפיכך,
 73 שתה לאותו כוס יין שנתנו לו, כדי שייחשב כמשתתף בסעודתם,
 74 ולאחר מכן **יְהִבּוּ לֵיה בְּסָא אַחֲרֵינָא וְבָרִיךְ** - נתנו לו כוס אחרת
 75 לברכת המזון, ובירך עליה.
 76 הגמרא מביאה דעה החולקת על רבי שמעון בן שטח: **אָמַר רַבִּי אָבָא**
 77 **בְּרִיה דְרַבִּי חִיָּיא בַּר אָבָא (אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן), שְׁמַעוֹן בֶּן שֹׁטָח דְעָבַד,**
 78 **לְגַמְרִיהּ הוּא דְעָבַד** - מה שעשה רבי שמעון בן שטח, שהוציא אותם
 79 בברכתו אף על פי שלא השתתף עמהם אלא בשתיית כוס של יין
 80 בלבד, לדעת עצמו עשה, כלומר, אין אדם מודה לו בזה. **דְּהָכִי** -
 81 **שהרי כך אָמַר רַבִּי חִיָּיא בַּר אָבָא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, לְעוֹלָם הַמְצַטְרֵף**
 82 **עִם חֲרִים לְזִימּוֹן בִּאֲכִילַת אִיזָה דְבַר מֵאֵבְל, אִינּוּ מוֹצִיא אֶת הַרְבֵּי**
 83 **יְדֵי חוֹבְתָן בְּבִרַכַּת הַמּוּזוֹן, עַד שֶׂאֵיבְל עִמָּהֶם פַּת שִׁישׁ בַּהּ בְּפִיֵּי דָגָן,**
 84 **שְׁבִאפוֹן כּוּה אָף הוּא מְחִיב בְּבִרַכַּת הַמּוּזוֹן. וּמֵאֲחָר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן**
 85 **שֹׁטָח לֹא אָכַל עִמָּהֶם פַּת לֹא הִיה רִשְׁאֵי לְבָרַךְ עִבּוּרָם, אֵלָּא לְדַעַת**
 86 **עֲצֻמוֹ עֲשָׂה.**
 87 הגמרא מקשה על דברי רבי יוחנן: **מִיִּיתֵיכִי** - הקשו תלמידי הישיבה.
 88 שנינו בברייתא, **רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר, אָדָם שְׁעָלָה לְמִיטָה**
 89 **שְׁהִיו מְסִיבִים עֲלֵיהּ בְּסַעוּדָה, וְהֵיכֵב עִמָּהֶם** - עם שאר הסועדים,
 90 **אִפִּילוּ אִם לֹא טַבַּל עִמָּהֶם אֵלָּא בְּצִיר, כְּלוּמַר, שְׁלֹא הִשְׁתַּתֵּף עִמָּהֶם**
 91 **בְּסַעוּדַתָּם, אֵלָּא רַק הִטְבִּיל יֶרֶק בְּרוּטָב וְאֵבְלוּ, וְלֹא (אִם שְׁלֹא) אָכַל**
 92 **עִמָּהֶם אֵלָּא גְרוּגֵרַת** - (וטאנה מיובשת) אֶחָת, מכל מקום הרי הוא
 93 **מְצַטְרֵף עִמָּהֶם לְזִימּוֹן. וְסַבְרָה הַגְּמָרָא שְׁמַעוֹן בֶּן שֹׁטָח מִיבְעִיָא לִי**
 94 **מְחַלְק בֵּין צִירוּף לְזִימּוֹן לְבִין לְהוֹצִיא שְׁמַעוֹן יְדֵי חוּבַתָּם, וּמִמִּילָא יֵשׁ**
 95 **לְהוֹכִיחַ מִכָּךְ שְׂאָף מִי שְׁלֹא אֵבְלוּ דָגָן יִכּוּל לְהוֹצִיא אַחֲרֵים בְּבִרַכְתּוֹ,**
 96 **וְשְׁלֹא כְּדַבְרֵי רַבִּי יוֹחָנָן.**
 97 מתרצת הגמרא: **אֲצַמְרֵיפִי מְצַטְרֵף** - אכן סובר רבן שמעון בן
 98 גמליאל שיכול אדם להצטרף עם אחרים לזימון אפילו אם לא אכל
 99 עמהם פת, **אָכַל לְהוֹצִיא אֶת הַרְבֵּים יְדֵי חוֹבְתָן בְּבִרַכַּת הַמּוּזוֹן אִינוּ**
 100 **רִשְׁאֵי עַד שֶׂאֵיבְל עִמָּהֶם בְּפִיֵּי דָגָן, וכדברי רבי יוחנן.**
 101 **אוֹתְמַר נְמִי** - ואכן כך נאמר בבית המדרש, **אָמַר רַב הֲנָא בַּר יְהוּדָה**
 102 **מְשַׁמִּיה דְרַבָּא, אִפִּילוּ אִם לֹא**

59 שצריך לברך.
60 מבארת הברייתא: אַמְרַתְּ וְהִי הַדְּבָרִים קָל וְחֹמֶר, שְׁהִי אִם בְּשֵׁהוּא
61 כּבֵר שְׂבַע לְאַחַר אֲכִילתוֹ מְצוּה עֲלָיו לְהִיט מְבָרֵךְ וּמוֹדֵה לֵה' עַל
62 שִׁבְעוּ, אִזִּי בְּשֵׁהוּא עֲדִיין רָעַב קוֹדֵם אֲכִילתוֹ, וּבֵא לְהַשְׁבִּיעַ אֶת רַעְבוֹנוֹ
63 בַּמּוֹזֵן שׁוֹבֵרָא עַל יַדִּי הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא, לֹא כָּל שְׂבִין שְׁעָלָיו לְבָרֵךְ. זֹו
64 הִיא דַּעַת תְּנֵא קָמָא.
65 רַבִּי אֲמַר, [אִינוּ צְרִיף] - אִין צְרִיךְ לְלַמּוֹד אֶת חַיִּיב הַבְּרַכָּה קוֹדֵם
66 הַאֲכִילָה מִקַּל וְחֹמֶר, אֲלֵא כִּךְ הוּא סֹדֵר הַלִּימוּד מִן הַמִּקְרָאוֹת.
67 וְאֲכִילָתָּ וְשִׁבְעָתָּ וּבְרַכְתָּ וְאֵת ה' אֱלֹהֶיךָ! זֹו בְּרַכְתָּ ה' אֵת הָעוֹלָם,
68 אֲכִיל בְּרַכְתָּ הַזְּמַן אִינָה נִלְמַדַת מִמִּקְרָא זֹה, אֲלֵא כִּן הַמִּקְרָא (תְּהִלִּים
69 לד' 1) 'וְדָלוּ לֵה' אֵתִי נִפְקָא - הִיא נִלְמַדַת, 'עַל הָאָרֶץ' זֹו בְּרַכְתָּ
70 הָאָרֶץ, 'הַטּוֹבָה' זֹו בְּרַכְתָּ 'בְּזֶמַן יְרוּשָׁלַיִם', וְכֵן הוּא אֲמַר 'הֵהָר
71 הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְּבָנוֹן'. וּבְרַכְתָּ 'הַטּוֹב וְהַמְּטִיב' אִינָה מִן הַתּוֹרָה, אֲלֵא
72 בְּכִנְיָה תִּקְנוּהָ חֲכָמִים. וְעֲדִיין אִין לִי - אִין אִנִּי יוֹדֵעַ, אֲלֵא שְׁצָרִיךְ
73 לְבָרֵךְ עַל הַמּוֹזֵן לְאַחֲרָיו, אֲבֵל שְׁצָרִיךְ לְבָרֵךְ אֶף לְפָנָיו מִזְּמַן, תְּלַמּוֹד
74 לְאֲמַר 'אֲשֶׁר נָתַן לָךְ', וַיֵּשׁ לְפָרֵשׁ הַמִּקְרָא כִּךְ, שְׁחֹבֵת הַבְּרַכָּה הִיא
75 מְשַׁנְתָּן לָךְ - מְשַׁעָה שְׁהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא נוֹתֵן לָךְ אֶת הַמּוֹזֵן, אֶף קוֹדֵם
76 אֲכִילתוֹ.
77 רַבִּי יִצְחָק אֲמַר, אִינוּ צְרִיף - אִין צְרִיךְ לְלַמּוֹד אֶת חַיִּיב הַבְּרַכָּה
78 קוֹדֵם אֲכִילָה בְּאוֹפִינִים שְׁנוֹכְרוּ לַעֲלִי, אֲלֵא מִמִּקְרָא אַחַר, שְׁהָרִי הוּא
79 [הַכְּתוּב] אֲמַר (שְׁמוֹת כג כז) 'וּבְרַכְתָּ אֵת לַחֲמֶךָ וְאֵת מִימֶיךָ, וַיֵּשׁ
80 לְדַרוֹשׁ הַמִּקְרָא כִּךְ, אֵל תִּקְרָא תִּיבָה זֹו רַק בְּאוֹפֵן כּוֹה
81 'וּבְרַכְתָּ, אֲלֵא קֵרָא אוֹתָהּ גַּם בְּאוֹפֵן כּוֹה 'וּבְרַכְתָּ, כְּלוֹמֵר, שְׁהַכְּתוּב
82 מְצוּה עַל הָאָדָם לְבָרֵךְ עַל לַחְמוֹ וּמִימֵיו. וְאִמְתִּי קְרִי הוּא 'לְחֶם',
83 קוֹדֵם שְׂאִיכְלוֹנוּ, שְׁהִי אַחַר כִּךְ כְּבֵר נִתְעַכַּל בְּמַעֲיו וְאִין עֲלָיו שֵׁם
84 'לַחֵם', וְנִמְצָא שִׁישׁ לְלַמּוֹד מִמִּקְרָא זֹה שְׁהָאָדָם מְחֻיֵב לְבָרֵךְ עַל מוֹזְנוֹ
85 קוֹדֵם שִׂיאֲכֹל.
86 רַבִּי נֶתָן אֲמַר, אִינוּ צְרִיף לְלַמּוֹד דִּין בְּרַכָּה קוֹדֵם הַאֲכִילָה מִן
87 הַאֹפִינִים שְׁנוֹכְרוּ לַעֲלִי, אֲלֵא מִמִּקְרָא אַחַר, שְׁהָרִי הוּא אֲמַר (שְׁמוּאֵל
88 א' ט' 1) 'כִּבְיָכֶם הָעֵיר בֵּין מִצְעָאוֹן אוֹתוֹ, בְּמִרְם יַעֲלֶה הַכְּמֶתֶה
89 לְאִיכּוֹל, כִּי לֹא יֵאֲכַל הָעָם עַד בָּאוּ, כִּי הוּא יִבְרַךְ הַזֶּבֶב, אַחֲרֵי כֵן
90 יֵאֲכֹלוּ הַקְּרוֹאִים'. וּמִקְרָא זֹה עוֹסֵק בְּשֶׁאוֹל, שְׁהַכֵּךְ עִם נַעֲרוֹ לַחֲפֵשׂ
91 אֶת הַאֲתוֹנוֹת שֶׁאֲבָדוּ לֵאבִיו, וְהִגִּיעוּ לַעֲיֵר שְׁבָה שְׁהָה שְׁמוּאֵל הַנְּבִיא,
92 וּפְגָשׁוּ בְּכַנִּיסַתָם לַעֲיֵר נַעֲרוֹת הַיּוֹצֵאוֹת לְשֹׁאֵב מַיִם, וְשֶׁאֵלוּ לַחֵן אִיהָ
93 שְׁמוּאֵל, וְהַשִּׁיבוּ לָהֶם הַנַּעֲרוֹת שִׁמְהָרוּ לְמַצּוֹא אֶת שְׁמוּאֵל בְּכַנִּיסַתָם
94 לַעֲיֵר, שְׁכֵן לְאַחַר מִכֵּן יַעֲלֶה לְהַקְרִיב שְׁלָמִים בְּבִמָּה, וַיְבָרֵךְ אֶת בְּרַכְתָּ
95 הַזֹּבֵת, וְאַחַר כִּךְ יֵאֲכֹלוּ כֹל הַקְּרוֹאִים. וּמִמִּקְרָא זֹה יֵשׁ לְלַמּוֹד שְׁצָרִיךְ
96 לְבָרֵךְ קוֹדֵם הַאֲכִילָה.
97 הַגְּמָרָא מְבַרְרַת אֶת טַעַם אֲרִיכוֹת דְּבָרֵי הַנַּעֲרוֹת: וְכָל כֵּךְ לְמָה - מַדּוּעַ
98 אֲרִיכוֹת הַנַּעֲרוֹת כֹּל כִּךְ בְּדַבְרֵיהֶן, וְהַשִּׁיבוּ אֶף עַל שְׁאוֹלוֹת שְׁלֵא
99 נִשְׁאָלוּ עֲלֵיהֶן.
100 מְבַאֲרַת הַגְּמָרָא: לְפִי שְׁהַנְּשִׁים דְּבְרַנְיָוִת הֵן,
101 וְשְׁמוּאֵל אֲמַר, טַעַם הַדְּבַר שְׁהָאֲרִיכוּ בְּדַבְרֵיהֶן הוּא כִּי שִׁיכּוֹלוּ
102 בִּינְיָתִים לְהַקְטִיבָל בְּיַפְיֵן שֶׁל שְׁאוֹל, שְׁהִיהָ יַפָּה בִּיטוּר, דְּכִתִּיב - שְׁכֵן
103 מְצִינוּ שְׁנֵאמַר בּו (שֵׁם טו טז) שְׁהִיהָ 'מְשַׁכְּמוּ וּמַעֲלָה גְבוּהָ מִכָּל הָעָם'.
104 וְרַבִּי יוֹחָנָן אֲמַר, הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא סִיבַב הַדְּבַר שִׁיאֲרִיכוּ הַנַּעֲרוֹת
105 בְּדַבְרֵיהֶן, לְפִי שְׁאִין מְלָכוֹת אַחַת נִזְעַת בְּתַקְרָתָהּ אֲפִילוּ כְּמֵלֵא
106 נִימָא - כְּרוֹחַב שַׁעֲרָה. כְּלוֹמֵר, מֵאֲחַר וְשְׁמוּאֵל הִיהָ מְנַהֵג אֶת יִשְׂרָאֵל
107 עַד עַתָּה, וּמְשַׁעָה שְׁבָא שְׁאוֹל לְפָנָיו נִטַל מִמֶּנּוּ אֶת הַשְּׂרָרָה וְנַעֲשָׂה
108 הוּא לְמַלְךְ עַל יִשְׂרָאֵל, לְפִיכֵךְ לֹא הִיתָה יְכוּלָה מְלָכוֹתוֹ שֶׁל שְׁאוֹל
109 לְהַתְּחִיל עַל הַשַּׁעָה שְׁבָה הִיתָה צְרִיכָה לְהַסְתִּימִים מְנַהֲיָגוֹתוֹ שֶׁל שְׁאוֹל
110 שְׁמוּאֵל, וּמִכּוֹן שְׁנוֹתָרוּ עוֹד כְּמֹה רֹגְעִים עַד לְאוֹתָהּ הַשַּׁעָה סִיבַב
111 הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא שִׁיאֲרִיכוּ הַנַּעֲרוֹת בְּדַבְרֵיהֶן וַיִּעֲכָבוּ אֶת שְׁאוֹל מִעֵט.
112 עַתָּה מְבַרְרַת הַבְּרִייתָא מִנֵּן לּוֹמְדִים שִׁישׁ לְבָרֵךְ עַל לִימוּד הַתּוֹרָה:
113 וְאִין לִי - וְעֲדִיין אִין אִנִּי יוֹדֵעַ שְׁצָרִיךְ אָדָם לְבָרֵךְ אֲלֵא בְּרַכְתָּ הַמּוֹזֵן
114 - בְּרַכָּה עַל הַמּוֹזֵן, בִּין קוֹדֵם אֲכִילתוֹ וּבִין לְאַחַר אֲכִילתוֹ, אֲבֵל בְּרַכְתָּ
115 הַתּוֹרָה מִזְּמַן - מֵהֵיכֵן לּוֹמְדִים שְׁצָרִיךְ אָדָם לְבָרֵךְ עַל הַעֵסֵק בְּתוֹרָה.
116 אֲמַר רַבִּי יִשְׁמַעְיָאֵל, יֵשׁ לְלַמּוֹד דִּין זֹה בְּקַל וְחֹמֶר, מֵאֲחַר וְנִתְבָּאֵר

1 מְבַל עִמָּהּ אֲלֵא בְּצִיר, וְלֹא אֲכִיל עִמָּהּ אֲלֵא גְרוּזְרַת אַחַת,
2 מְצַטְרֵף לְזִימּוֹן, וְלֹהוּצִיא אֶת הַרְבִּים יַדִּי חוֹבְתָם בְּבִרַכַת הַמּוֹזֵן, אִינוּ
3 מוֹצִיא עַד שִׂיאֲכֹל בְּיַת דִּין.
4 הַגְּמָרָא מְבִיאָה אֶת פֶּסֶק הַהִלְכָה בַּעֲנֵין זֹה: אֲמַר רַב הִנָּא פְרִי יְהוּדָה
5 מְשִׁמִּיָה דְרַבָּא, הַלְּכָתָא, אֲכִיל עִמָּהּ עַלֶּה שֶׁל יֶרֶק, וְשִׁתָּהּ - או
6 שְׁתֵּהוּ בּוֹם שֶׁל יֶזֶן, הִרִי הוּא מְצַטְרֵף לְזִימּוֹן. אֲבֵל לְהוּצִיא אֶת הַרְבִּים
7 יַדִּי חוֹבְתָם בְּבִרַכַת הַמּוֹזֵן אִינוּ מוֹצִיא, עַד שִׂיאֲכֹל עִמָּהּ בְּיַת דִּין.
8 הַגְּמָרָא מְבִאֲרַת מִי תִיקֵן אֶת סֹדֵר בְּרַכַת הַמּוֹזֵן: אֲמַר רַב נַחֲמָן, מְשַׁה
9 רַבִּינוּ תִקְּנוּ לָהֶם לְיִשְׂרָאֵל אֶת בְּרַכְתָּ 'הֵן אֵת הָעוֹלָם, בְּשַׁעָה שִׁירַד
10 לָהֶם מֶן. יְהוֹשַׁע תִּקְּנוּ לָהֶם אֶת בְּרַכְתָּ הָאָרֶץ - הַבְּרַכָּה הַפּוֹתַחַת
11 בִּנְדוּדָה לָךְ ה' אֱלֹהֵינוּ וְחוֹתַמַת בְּעַל הָאָרֶץ וְעַל הַמּוֹזֵן' (בִּיּוֹן
12 [בְּשַׁעָה] שְׁנַכְנְסוּ לְאָרֶץ. יוֹד וְשִׁלְמָה תִקְּנוּ אֶת בְּרַכְתָּ בְּזֶמַן יְרוּשָׁלַיִם
13 - הַבְּרַכָּה הַפּוֹתַחַת בִּרְחֻם נָא ה' אֱלֹהֵינוּ וְחוֹתַמַת בְּבוֹנָה בְּרַחֲמֵינוּ
14 יְרוּשָׁלַיִם, יוֹד תִּקְּנוּ לּוֹמַר בְּה' עַל יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ וְעַל יְרוּשָׁלַיִם עִירְךָ,
15 וְשִׁלְמָה תִקְּנוּ לְהוֹסִיף עוֹד 'עַל הַבַּיִת הַגְּדוֹל וְהַקְּדוֹשׁ', שְׁכֵן הוּא זֹה
16 שְׁבָנָה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ. וּבְרַכְתָּ 'הַטּוֹב וְהַמְּטִיב' - הַבְּרַכָּה הַפּוֹתַחַת
17 בִּבְרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הָאֵל אֲבִינוּ מְלַכְנוּ וְכו', הַמְלַךְ
18 הַטּוֹב וְהַמְּטִיב לְכֹל וְכו', וּמְסַתִּימַת בְּזִמְכֵל טוֹב לַעֲלוֹם אֵל יַחֲסִרְנוּ'.
19 בְּכִנְיָה תִקְּנוּ חֲכָמִים, בְּנִגְדֵי הַרוּגֵי בֵיתְךָ, דְּאֲמַר רַב מַנְאָה, אוֹתוֹ
20 הַיּוֹם שְׁנִיתָנוּ הַרוּגֵי בֵיתְךָ לְקַבּוּדָה, כְּלוֹמֵר, שְׁנַתְנָה הַמְּלַכוֹת רִשׁוֹת
21 לְקַבּוּרָם, תִּקְּנוּ בְּכִנְיָה אֶת בְּרַכְתָּ הַטּוֹב וְהַמְּטִיב, 'הַטּוֹב', עַל כִּךְ שְׁלֵא
22 הַסְרִיחוּ הַחַרוּגִים מִבִּישׁ הַזְּמַן הַמְּרוּבָה שְׁהוּהוּ בְּלֵא קַבּוּרָה, וְהַמְּטִיב,
23 עַל כִּךְ שְׁנִיתָנוּ לְבַסּוֹף לְקַבּוּדָה.
24 הַגְּמָרָא מְבִיאָה בְּרִייתָא הַמְּפַרְשֵׁת אֶת סֹדֵר בְּרַכַת הַמּוֹזֵן: תִּנּוּ רַבְּנֵן
25 בְּרִייתָא, סֹדֵר בְּרַכְתָּ הַמּוֹזֵן כֵּךְ הִיא, בְּרַכָּה רֵאשׁוֹנָה הִיא בְּרַכְתָּ
26 'הֵן אֵת הָעוֹלָם', בְּרַכָּה שְׁנִיָּה הִיא בְּרַכְתָּ הָאָרֶץ, בְּרַכָּה שְׁלִישִׁית הִיא
27 בְּרַכְתָּ בְּזֶמַן יְרוּשָׁלַיִם, וּבְרַכָּה רְבִיעִית הִיא בְּרַכְתָּ 'הַטּוֹב וְהַמְּטִיב'.
28 וּבְשַׁפְתָּ אִינוּ צְרִיךְ לְפַתּוּחַ אוֹ לְסִימִים בְּשֶׁל שַׁבַּת, אֲלֵא מְתַחִיל בְּנִתְחַמָּה
29 וּמְסִימִים בְּנִתְחַמָּה, כְּלוֹמֵר, פּוֹתַח כְּדַרְכוֹ בְּבִרַכַת רְחֻם נָא הַעוֹסֵקֵת
30 בְּנַחֲמַת צִיּוֹן וְיְרוּשָׁלַיִם, וְחוֹתֵם בְּה' בְּבוֹנָה בְּרַחֲמֵינוּ יְרוּשָׁלַיִם' כְּבַחוּל,
31 וְאֲמַר קְדוּשַׁת הַיּוֹם בְּאִמְצַע - וּבַחוּךְ הַבְּרַכָּה הוּא מוֹסִיף אֶת עַנְיֵן
32 קְדוּשַׁת יוֹם הַשַּׁבַּת, בְּאוֹמְרוֹ רִצָּה וְהַחֲלִיצֵנוּ' וְכו'. זֹו הִיא דַּעַת תְּנֵא
33 קָמָא.
34 רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֲמַר, אִם רִצָּה לְאֲמַרְהָ לְקְדוּשַׁת הַיּוֹם בְּנִתְחַמָּה - בְּתוֹךְ
35 הַבְּרַכָּה עַל בְּנֵין יְרוּשָׁלַיִם, אֲמַרְהָ שֵׁם, וְאִם רִצָּה לְאוֹמְרָה בְּבְרַכְתָּ
36 הָאָרֶץ - בְּתוֹךְ בְּרַכַת 'נוֹדָה לָךְ, אֲמַרְהָ שֵׁם, וְאִם רִצָּה לְאוֹמְרָה
37 בְּבְרַכָּה שְׁתִּקְּנוּ חֲכָמִים בְּכִנְיָה, דְּהִינּוּ בְּבִרַכַת 'הַטּוֹב וְהַמְּטִיב',
38 אֲמַרְהָ שֵׁם.
39 וְחֲכָמִים אֲמַרִים, אִינוּ רְשָׁאֵי לְאוֹמְרָה לְקְדוּשַׁת הַיּוֹם אֲלֵא בְּתוֹךְ
40 בְּרַכַת הַנִּתְחַמָּה בְּלִבְדֵי.
41 מְבַרְרַת הַגְּמָרָא: חֲכָמִים הִינּוּ תִנָּא קָמָא - לְכַאוּרָה שִׁיטַת חֲכָמִים
42 הִיא מִמַּשׁ כְּשִׁיטַת תְּנֵא קָמָא, שְׁאֵף הוּא סוֹבֵר שִׁישׁ לּוֹמַר אֶת קְדוּשַׁת
43 הַיּוֹם בְּתוֹךְ הַבְּרַכָּה עַל בְּנֵין יְרוּשָׁלַיִם, וּמָה בָאוּ לְהוֹסִיף עַל דְּבָרֵיו.
44 מְבַאֲרַת הַגְּמָרָא: אִיבָא בְּיַנְיָוִהוּ יַעֲבֵד - יֵשׁ חִילוּק בֵּין תְּנֵא קָמָא
45 לְחֲכָמִים לַעֲנֵין אָדָם שְׁכַבֵר בִּירַךְ וְלֹא הוֹכִיר קְדוּשַׁת הַיּוֹם בְּנַחֲמָה,
46 אֲלֵא בְּבִרַכָּה אַחֲרַת, שְׁלִדְבְרֵי תְנֵא קָמָא בְּדִיעְבַד אִינוּ צְרִיךְ לְחַזּוֹר
47 וּלְבָרֵךְ, וְאִילוּ לְדַבְרֵי חֲכָמִים לֹא יַצֵּא יַדִּי חוֹבְתוֹ וְעֲלָיו לְבָרֵךְ בְּשִׁנִּית.
48 הַגְּמָרָא מְבִיאָה מִקּוֹר לְבִרַכַת הַמּוֹזֵן מִן הַתּוֹרָה: תִּנּוּ רַבְּנֵן בְּרִייתָא,
49 מִזְּמַן לְבְרַכְתָּ הַמּוֹזֵן מִן הַתּוֹרָה, שְׁנֵאמַר (דְּבָרִים ח ט) וְאֲכִילָתָּ וְשִׁבְעָתָּ
50 וּבְרַכְתָּ אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ. וְדוֹרֶשֶׁת
51 הַבְּרִייתָא מִקְרָא זֹה כִּךְ, 'וְאֲכִילָתָּ וְשִׁבְעָתָּ וּבְרַכְתָּ' זֹו בְּרַכְתָּ (הוֹן)
52 [הַזְּמַן], הַקְּדוּמַת לְבִרַכַת הַמּוֹזֵן, 'אֵת ה' אֱלֹהֶיךָ' זֹו בְּרַכְתָּ (הוֹמֵן)
53 [הַזְּמַן] אֶת הַכֹּל, 'עַל הָאָרֶץ' זֹו בְּרַכְתָּ הָאָרֶץ, 'הַטּוֹבָה' זֹו בְּרַכְתָּ 'בְּזֶמַן
54 יְרוּשָׁלַיִם', וְכֵן הוּא [הַכְּתוּב] אֲמַר (שֵׁם י כז) 'הֵהָר הַטּוֹב הַזֶּה
55 וְהַלְּבָנוֹן', וּמִכָּאֵן יֵשׁ לְלַמּוֹד שִׁירוּשָׁלַיִם נְקֵרָא 'טוֹבָה'. 'אֲשֶׁר נָתַן לָךְ'
56 זֹו בְּרַכְתָּ 'הַטּוֹב וְהַמְּטִיב'.
57 מְבַרְרַת הַבְּרִייתָא: אִין לִי - עֲדִיין אִין אִנִּי יוֹדֵעַ שְׁצָרִיךְ לְבָרֵךְ עַל הַמּוֹזֵן
58 אֲלֵא לְאַחֲרָיו - לְאַחַר אֲכִילָה, אֲבֵל לְפָנָיו - קוֹדֵם אֲכִילָה. מִזְּמַן

1 ההוא. ורבינו הגדול בתחילת ההתייחסות הי' אומר דרושים
 2 קצרים במאד, מרעידי הלב ומלהיבים מאד, ונקראו בשם
 3 דרכים, ואח"כ נקראו אגרות והיו ארוכים יותר, ואח"כ
 4 השתלשל שיקראו תורות והם שרשי הדרושים בלקו"ת
 5 ותו"א, ואח"כ ארוכים מעט יותר ונקראו כתבים (והם בביאור
 6 בהשגה רחבה לפי ערך, שרשי הדרושים דסידור וביאורי
 7 הזהר), ובסוף ימיו דרושים שהם ערוכים בסדר רחב לפי ערך
 8 הזמן ההוא. אשר כמה וכמה שנים נהג רבינו הגדול רק בסדר
 9 הזה, ע"כ יסד כי כל חסיד הי' לו תוכן בעבודתו, א ענין פרטי.
 10 והיתרון מעלה שבזה הוא שכל אחד במה שהוא, הנה
 11 מלאכתו והתעסקותו לא מנע אותו מזה, ואילע דאס איז ער,
 12 כלומר שזהו כל מהותו, און דערביי איז ער א מלמד אדער א
 13 רב וש"ב או חנוני ובע"מ זהו ענין בפ"ע, עד כל מהותו, פירש
 14 מהותו העצמי איז א חסיד. ולזאת הי' שיחות חסידיות
 15 מצויות ביותר בין זקני החסידים. וא"כ אין פלא שיהיו

16 בשיחות אלו כמה וכמה נוסחאות, אמנם מהשיחה הלא נראה
 17 וניכר מי המדבר, שהלשון הוא קולמס הלב כנודע).
 18 ואמר ואס חסידות איז ווייס איך ניט, רק מהו חסיד.
 19 ושאלו אותו מהו חסיד, והשיב, חסיד הוא שמתדל להשיג
 20 ולעשות מה שהוא מאמין, ומשתדל להאמין במה שלא יובן.
 21 והטועים בזה מתחילים מהשגה, והחכמים מתחילי' מן
 22 העבודה בפועל ועשי' לעילא. עלינו לקוות להשי"ת כי בטח
 23 יעזרינו.
 24 להשואל עניתי ע"י ר' נחום שמרי' שיחי' אשר בטח כתב
 25 המענה, אמנם מצד הסדרים השוררים עתה אנו מתראים
 26 לפרקים, ובטח כתב. ולר' שניאור זלמן שי' ישלח השי"ת
 27 רפו"ש ויהי בריא אולם.
 28 בעת האחרונה לא נשלחו קבלות ממה שמתקבל לצרכי
 29 הבית, ולא אדע על בירור מאיזה זמן לא נשלחו..
 אג"ק מוהרי"צ כרך יד

